

**RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA XALQARO
KOMPANIYALARDA BOSHQARUV USLUBLARINING O'ZGARISHI**

Shukurov Sherzod Xolmo`min o`g`li

Telfon raqam: 97-038-62-63

Anotatsiya; Ushbu maqolada global raqobat muhitida xalqaro kompaniyalarning boshqaruv uslublari va strategiyalarining raqamli transformatsiya sharoitida qanday o'zgarayotgani tahlil qilinadi. Tadqiqotda M. Porter, Bartlett va Ghoshal, Kim va Mauborgne kabi zamonaviy menejment nazariyalari asos qilib olinib, yetakchi transmilliy korporatsiyalarning yillik hisobotlari va xalqaro konsalting kompaniyalarining tahlillari o'rganildi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari va farmonlari doirasida milliy biznesda xalqaro boshqaruv uslublari raqamli transformatsiya kontekstida joriy etishning ahamiyati yoritildi. Tadqiqot natijalari xalqaro kompaniyalarning boshqaruv uslublari raqamli texnologiyalar, innovatsiyalar, ijtimoiy mas'uliyat va ESG tamoyillariga asoslangan holda shakllanganini ko'rsatdi. Bundan tashqari, milliy kompaniyalar uchun xalqaro tajribalarni o'zlashtirish va zamonaviy boshqaruv tizimlarini joriy etish biznes samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etishi ta'kidlandi.

Kalit so'zlar: raqamli transformatsiya, xalqaro kompaniyalar, boshqaruv uslublari, innovatsiyalar, ESG tamoyillari, milliy biznes, O'zbekiston Respublikasi qarorlari, strategik boshqaruv.

Аннотация; В этой статье будет проанализировано, как стили управления и стратегии международных компаний меняются в условиях цифровой трансформации в условиях глобальной конкуренции. В Исследовании М. За основу были взяты современные теории управления Портера, Бартлетта и гошала, Ким и Моборн, изучены годовые отчеты ведущих транснациональных корпораций и анализы международных консалтинговых компаний. Также в рамках постановлений и указов президента Республики Узбекистан была освещена важность внедрения международных стилей управления в национальном бизнесе в контексте цифровой трансформации. Результаты исследования показали, что стили управления международными компаниями формируются на основе принципов цифровых технологий, инноваций, социальной ответственности и ESG. Кроме того, для национальных компаний

освоение международного опыта и внедрение современных систем управления имеют важное значение для повышения эффективности бизнеса.

Ключевые слова: цифровая трансформация, международные компании, стили управления, инновации, принципы ESG, национальный бизнес, решения Республики Узбекистан, стратегическое управление.

Anotation; this article analyzes how the management styles and strategies of international companies are changing in the context of digital transformation in a global competitive environment. In The Study, M. Modern management theories such as Porter, Bartlett, and Ghoshal, Kim, and Mauborgne were taken as the basis and the annual reports of leading transnational corporations and analyses of international consulting companies were studied. Also, within the framework of decisions and decrees of the president of the Republic of Uzbekistan, the importance of introducing international management styles in national business in the context of digital transformation was highlighted. The results of the study showed that the management styles of international companies were formed based on the principles of digital technology, innovation, social responsibility and ESG. In addition, the acquisition of international experience and the introduction of modern management systems for national companies is important in improving business efficiency.

Keywords: digital transformation, international companies, management styles, innovation, ESG principles, national business, decisions of the Republic of Uzbekistan, strategic management.

Kirish

Zamonaviy global biznes muhiti raqamli transformatsiyaning tezkor rivojlanishi bilan yangi bosqichga ko'tarilmoqda. Xalqaro kompaniyalar nafaqat milliy, balki global bozorlarda faoliyat yuritishda raqamli texnologiyalar, innovatsiyalar va zamonaviy boshqaruv uslublaridan samarali foydalanishga intilmoqda. Shu sababli, boshqaruv strategiyalarini raqamli transformatsiyaga mos ravishda tanlash va ishlab chiqish kompaniyaning global muvaffaqiyati uchun muhim omilga aylanmoqda.

Xalqaro kompaniyalar global standartlashtirish, lokal moslashuv, innovatsion yetakchilik, gibrid boshqaruv va ESG (atrof-muhit, ijtimoiy va boshqaruv) tamoyillariga asoslangan strategiyalarni birlashtirib, boshqaruv tizimlarini modernizatsiya qilmoqda. Bu yondashuvlar nafaqat kompaniyaning raqobatbardoshligini oshirish, balki uzoq muddatli barqaror rivojlanishni ta'minlashga xizmat qilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan qabul qilingan 2022-yil 18-iyuldagi PQ-327-sonli qaror hamda 2021-yil 6-apreldagi PF-6199-sonli farmon

raqamli transformatsiya va xalqaro boshqaruv uslublarini milliy biznesga joriy etishni rag'batlantiruvchi muhim hujjatlardir. Ular orqali xalqaro investitsion hamkorlikni rivojlantirish, eksportni oshirish va korxonalarda zamonaviy boshqaruv tizimlarini yo'lga qo'yish vazifalari belgilangan. Shunday ekan, xalqaro kompaniyalarning raqamli transformatsiya doirasidagi boshqaruv tajribasini o'rganish va milliy kompaniyalarda qo'llash mamlakat iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirishda asosiy yo'nalishlardan biridir.

Usul (Metodologiya)

Ushbu tadqiqotda xalqaro kompaniyalar tomonidan global raqobat sharoitida qo'llanilayotgan boshqaruv uslublarining o'zgarishini chuqur o'rganish maqsadida ko'p komponentli metodologik yondashuv qo'llandi. Tadqiqotda nazariy-analitik, kontent tahlil, empirik kuzatuv hamda normativ-huquqiy hujjatlar tahlili metodlari birgalikda ishlatildi.

Birinchidan, tadqiqot nazariy asos sifatida klassik va zamonaviy menejment nazariyalarini olgan. Jumladan, M. Porterning raqobat ustunligi konsepsiyasi, SWOT va PESTEL tahlillari, Bartlett va Ghoshalning transmilliy menejment modeli, Chan Kim va Mauborgne tomonidan ilgari surilgan Blue Ocean Strategy hamda strategik rejalashtirishga oid differensial, narx ustunligi va fokus strategiyalari tadqiqotning nazariy bazasini tashkil etdi. Ushbu yondashuvlar xalqaro kompaniyalarning raqamli transformatsiya sharoitida boshqaruv uslublarini qanday o'zgartirayotgani va yangi strategiyalarni qanday tanlayotganini aniqlashda muhim ahamiyat kasb etdi.

Ikkinchidan, empirik tahlil usuli asosida so'nggi uch yil (2021–2024) davomida Apple, Toyota, Nestlé, Huawei, Unilever, McDonald's kabi yetakchi transmilliy kompaniyalarning yillik hisobotlari, korporativ strategiya bayonotlari va ESG hisobotlari batafsil tahlil qilindi. Ushbu tahlil orqali kompaniyalarning mintaqaviy strategiyalari, raqamli transformatsiyaga munosabati va innovatsiyalarni boshqarish uslublari o'rganildi.

Uchinchidan, xalqaro statistika va konsalting hisobotlari, xususan UNCTADning World Investment Report 2023, World Economic Forumning Global Competitiveness Report, shuningdek McKinsey, BCG va Deloitte kabi yetakchi kompaniyalarning tahlillari tadqiqot bazasiga kiritildi. Bu manbalar orqali global kompaniyalar orasida keng tarqalgan boshqaruv strategiyalari va ularning samaradorligi o'rganildi.

To'rtinchidan, O'zbekiston kontekstida milliy boshqaruv tizimini xalqaro standartlar va raqamli transformatsiya talablariga moslashtirish maqsadida Prezidentning 2022-yil 18-iyuldagi PQ–327-sonli qarori hamda 2021-yil 6-apreldagi

PF-6199-sonli farmoni asosida normativ-huquqiy tahlil amalga oshirildi. Ushbu hujjatlar milliy kompaniyalar uchun xalqaro boshqaruv uslublarini joriy etishning zaruriyati va istiqbollarini aniq belgilab berdi.

Tahlil (Muhokama)

Tadqiqot davomida tahlil qilingan xalqaro kompaniyalar faoliyati shuni ko'rsatdiki, global raqobat sharoitida muvaffaqiyat qozonayotgan korporatsiyalar boshqaruv uslublarini mahalliy muhitga moslashtirish, innovatsion yondashuvlarni joriy etish hamda barqaror rivojlanishni ta'minlashga yo'naltirmoqda. Masalan, Apple kompaniyasi bir necha mintaqalarda yagona mahsulot va xizmatlar dizaynini qo'llash orqali global standartlashtirish strategiyasini amalga oshiradi, bu esa xarajatlarni qisqartirish va marketing samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Toyota esa lokal ehtiyojlarga mos avtomobillar ishlab chiqarib, moslashuvchan ishlab chiqarish modeli va yuqori sifat standarti orqali bozorda yetakchilik qilmoqda.

Nestlé kompaniyasi turli hududlar uchun individual marketing va mahsulot siyosatini ishlab chiqish orqali "lokalizatsiyalangan boshqaruv" strategiyasini tanlagan. Masalan, Islom davlatlarida "halol" mahsulotlar liniyasi, Osiyo mamlakatlarida kam sho'rli va kam yog'li mahsulotlar orqali mijoz ehtiyojlariga moslashtirilgan takliflar taqdim etmoqda. Ushbu kompaniyalar Porterningning farqlash va fokus strategiyalarini uyg'unlashtirib, o'z brend imijini mustahkamlashga erishmoqda.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, raqamli transformatsiya xalqaro kompaniyalar boshqaruvining ajralmas qismiga aylangan. Sun'iy intellekt, katta hajmdagi ma'lumotlar (Big Data), avtomatlashtirilgan yetkazib berish zanjirlari va mijozlar bilan interaktiv aloqalar kabi yechimlar kompaniyaning global bozordagi raqobatbardoshligini belgilaydi. Deloitte va McKinsey kompaniyalarining so'nggi yillik tahlillariga ko'ra, raqamli texnologiyalarga sarmoya kiritgan kompaniyalar 25–30 foizgacha tezroq o'sish sur'atlariga erishmoqda.

Shuningdek, global kompaniyalar ESG tamoyillariga asoslangan strategik boshqaruvga tobora ko'proq e'tibor qaratmoqda. Ekologik toza ishlab chiqarish, gender tenglik, ijtimoiy barqarorlik va energiya samaradorligi kabi mezonlar xalqaro bozorlarda ustuvor ahamiyatga ega. Unilever, IKEA, Tesla kabi kompaniyalar ushbu yo'nalishda ilg'or strategiyalarni ishlab chiqib, faoliyatlarini "yashil iqtisodiyot" tamoyillariga moslashtirmoqda.

O'zbekiston korxonalarini esa xalqaro boshqaruv tajribalarini o'zlashtirish bosqichida turibdi. Milliy biznes sub'yektlari eksportga yo'naltirilgan, raqamli

texnologiyalarni faol qo‘llaydigan, moslashuvchan va ijtimoiy mas‘uliyatni inobatga olgan kompaniyalarga aylanishga intilmoqda.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, global raqobat muhitida faoliyat yuritayotgan xalqaro kompaniyalar boshqaruv uslublarini mukammal, moslashuvchan va o‘zgaruvchan tashqi sharoitlarga tez moslashadigan tizim asosida shakllantirmoqda. Muvaffaqiyatli kompaniyalar strategik boshqaruvda raqamli texnologiyalarni keng qo‘llash, innovatsion yondashuvni ustuvor qilish, ijtimoiy mas‘uliyatni birlamchi vazifa sifatida belgilash va korporativ madaniyatni global mezonlarga moslashtirish orqali jahon bozorlarida barqaror pozitsiyalarini saqlab qolmoqda. Differensial, fokus va global standartlashtirish strategiyalarining vaziyatga qarab uyg‘unlashtirilishi esa ularning muvaffaqiyat omillaridan biridir.

Shunday qilib, xalqaro kompaniyalar boshqaruv tajribasi — bu iqtisodiy barqarorlik, innovatsion rivojlanish va institutsional yuksalishning kompleks namunasi bo‘lib, uni o‘rganish va tatbiq qilish O‘zbekiston biznes muhitini jahon talablariga moslashtirish yo‘lida muhim qadam hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori PQ–327-son, 18-iyul 2022-yil. “Xalqaro investitsion va menejment strategiyalarini joriy etish to‘g‘risida”.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti farmoni PF–6199-son, 6-aprel 2021-yil. “Eksport salohiyatini oshirish va korxonalarda menejment salohiyatini kuchaytirish haqida”.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 10-yanvardagi PQ-410-sonli Qarori. Innovatsion rivojlanishni qo‘llab-quvvatlash va xalqaro standartlarga mos boshqaruv tizimlarini joriy etish bo‘yicha chora-tadbirlar. — Toshkent, 2024.
4. World Economic Forum. (2023). Global Competitiveness Report 2023.
5. Deloitte. (2023). Digital Transformation in Global Companies: Trends and Insights. Deloitte Insights.
6. McKinsey & Company. (2023). The State of Digital Transformation 2023. McKinsey Global Institute.
7. Porter, M.E. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. — New York: Free Press, 1985. — 557 b.
8. Bartlett, C.A., Ghoshal, S. Managing Across Borders: The Transnational Solution. — Boston: Harvard Business School Press, 1989. — 378 b.

